

5 SYSTÉMOVÁ PODPORA A ROZVOJ

Koncepčně-systémová opatření

Koncepčně-systémová opatření jsou systémy podpory zaměřené buď celoplošně, nebo alespoň na hlavní školní organizační struktury. Jde tak o opatření s dopadem na velké skupiny žáků, ne-li na školu celou. Současně se jedná o určující koncepční a strategická rozhodnutí školy s velkým časovým rozsahem.

Jejich změna, nastavení a vybudování do funkční a skutečně užitečné podoby klade velké nároky na management školy, ale i na všechny pedagogy. Nastavení i řízení takovýchto zásadních opatření bývá nesnadné, náročné a přináší i řadu rizik. Vyžaduje od vedení školy dobrou přípravu, zmapování situace předem. Při realizaci je potom třeba sledovat a věnovat pozornost i zdánlivým detailům, protože jejich přehlížení způsobuje s odstupem času velké problémy a komplikace. Proto jsou tato opatření u vedení škol docela často neoblíbená, a pokud jsou realizována, pak jen velmi opatrně, částečně a omezeně. Míra rizik je v současné době příliš vysoká. Při realizaci je třeba mít celý proces neustále pod kontrolou, průběžně vyhodnocovat výsledky i průběh a operativně zavádět korekční kroky.

Nutnou podmínkou pro úspěšnou realizaci těchto plošných opatření je mít dobře zvládnutou triádu **čas – energie – prostředky**.

Čas představuje nejen kvalitní plánování, časový rozvrh, ale i dostatečný časový horizont na realizaci (rozuměj rozmezí v letech, nikoliv měsících).

Energie znamená invenci, nadšení, ale také motivaci vedení i celého týmu investovat do vybudování a udržení takovéto koncepce nemalou námahu, případně i sebeobětování. Zejména v rozjezdové fázi jde o nesmírně náročný proces.

Prostředky obnáší vybavení, zázemí (vč. personálního), finanční aspekty a další podmínky nutné k realizaci.

**Nutné
podmínky**

Výběrové třídy / školy

Jde o nejnáročnější a současně o nejvyhraněnější model podpory nadaných – zřízení speciální školy nebo alespoň tříd pro nadané. Je to cesta, kterou se vydalo v minulosti nemnoho škol nebo zřizovatelů. Jako každý vzdělávací model má i tento své nesporné výhody a klady, ale i svá úskalí a rizika. Současně s tím má samozřejmě své přívržence i kritiky. Navíc v posledním období pozorují určitý odliv od této formy podpory nadaných, byť jsou skupiny učitelů, ale i rodičů, kteří na tento model nedají dopustit a vyžadují jej.

Podmínek pro úspěšné zvládnutí tohoto modelu je poměrně hodně. Zde je výčet některých z nich:

- kvalitní příprava, screening a výběr vhodných adeptů z MŠ nebo jiných škol,
- funkční a finančně udržitelný model, tedy naplněnost tříd/skupin, dostatek žáků a tím i finančních prostředků,
- dobré personální zázemí – proškolení, ochotní a zainteresovaní učitelé, ochotní a schopní pracovat s nadanými žáky,
- dobré materiální zázemí a podmínky – od prostorového zázemí po dostatek kvalitních pomůcek a dalšího vybavení,
- nejen deklarovaná, ale hlavně v praxi skutečně realizovaná nadstandardní péče, pomoc a podpora; od identifikace nadání přes poradenské služby až po skutečně komplexní péči (viz tři hlavní oblasti) a rozvoj nadání daného žáka,
- zaměření na celkovou kvalitu jako komplexní nutnou podmínku.

Programy na podporu nadaných

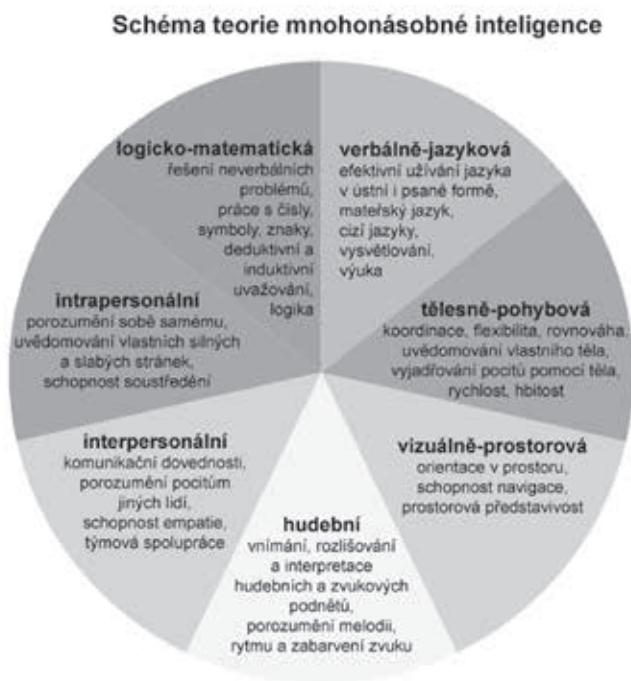
Protipólem výběrového modelu jsou nejrůznější programy na podporu nadaných žáků. Jde o koncepční kroky více či méně komplexní podpory nadaných ve školách. Tyto programy ale jdou spíše integračním stylem. Opírají se o Gardnerův model vícečetné inteligence a snahou je, spíše než budovat výběrové třídy a skupiny, přednostně využívat inkluzivní model. Tyto systémy se opírají o myšlenku, že **každé dítě je v něčem nadané**,

a škola by tak měla pomoci identifikovat typ i míru nadání a dále pomáhat v jeho rozvoji.

System se opírá o následné schéma, které zachycuje **sedm typů nadání**. Školy se pak snaží tato nadání různými způsoby **podchytit a rozvíjet**. Některé přímo ve vyučovacím procesu, jiné v mimoškolní a zájmové činnosti. Součástí programů je pak oblast identifikace nadání a následné programy a nástroje. Škála podpory je tak široká a pestrá, jak to dovoluje velikost a zázemí školy, ale i personální obsazení a ochota učitelů na něm participovat.

3

Obrázek 4: Schéma teorie mnohonásobné inteligence

Zdroj: www.menza.cz

Nesporná výhoda těchto programů spočívá v tom, že jsou do nich automaticky zapojeni všichni žáci bez výjimky. Nabízí tedy rovné podmínky všem. Současně jsou tyto programy v různých variantách a obměnách realizovatelné na běžných typech škol se standardními rozpočty a podmínkami. Pro žáky je tento model přístupný, ale má své hranice a omezení, které jsou dány možnostmi konkrétní školy. Proto i míra kvality a podpory se bude případ od případu velmi lišit.

Přesto je tento model v posledních letech častěji podporován i prosazován, a to zpravidla na úkor výběrových modelů. Osobně se domnívám, že oba modely mají své nesporné místo v českém vzdělávacím systému a vzájemně se doplňují. Důležitým kritériem pro oba tyto modely je snaha o podporu žáků a jejich typů nadání podle uvedeného Gardnerova modelu. Přitom platí, že čím více typů nadání dokáží postihnout a podpořit, tím lépe.

Porovnání mezi výběrovým a inkluzivním modelem rozvoje nadaných

T

Výběrový	Inkluzivní
• <i>Speciální třídy a podmínky</i>• <i>Speciální program</i>• <i>Nadstandardní péče a podpora</i>• <i>Úzká skupina</i>• <i>Nutný výběr = uzavřený systém</i>• <i>Nároky na kvalitu ve všech aspektech</i>	• <i>Realizovatelný v běžném systému s běžnými prostředky</i>• <i>Otevřený a přístupný</i>• <i>Šíře záběru je dána podmínkami</i>• <i>Omezené možnosti – široká inkluze</i>• <i>Nutnost zaměření na tuto skupinu</i>

Kluby nadaných

V inkluzivním modelu je třeba vždy nabídnout i další nástroje, pobídky anebo jiné aktivity, které by pomáhaly rozvíjet nadání žáků. Je třeba nabídnout něco, co by skutečně pomáhalo jejich talenty rozvíjet, ale současně deklarovalo navenek, že se tomu tak děje. K tomu mají pomáhat tzv. kluby nadaných. Názvy takovýchto aktivit mohou být zcela různé, záleží na kreativitě té dané školy. Realizací bývá zpravidla **volnočasová aktivita**,